

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Te praktisch?

door **Jan Schinkelshoek** De auteur is directeur van een communicatiebureau in Den Haag en oud-Tweede Kamerlid voor het CDA.

‘Misschien zijn we wel te praktisch.’

Oud-premier Ruud Lubbers had in zijn nadagen een nuchtere verklaring voor wat hij, openhartig, beschouwde als ‘een van de valkuilen van de christendemocratie’: het verschil tussen woord en daad.

Het CDA blinkt uit in mooie, aansprekende verhalen. Nergens, nou ja: bijna nergens, kom je zoveel grote idealen tegen, verpakt in welgekozen woorden. Over een ‘verantwoordelijke samenleving’, over ‘compassie’, over ‘verbinden’, over ‘vaste waarden en nieuwe wegen’, over het ‘radicale midden’. Dat is altijd al zo geweest. Lees er de geboortekte van het CDA (1972) maar eens op na: bijna te mooi. Ja, we hebben iets te vertellen. En iedereen moest het horen. Het is niet voor niets dat het CDA geen partij, maar een appel is.

Dat soort inspirerende perspectieven steekt nogal eens schril af tegen de politieke praktijk. Tussen verkiezingen door brengen christendemocraten te vaak te weinig terecht van die hooggestemde verhalen. Soms zie je het ook onder je handen verschromelen. Iedereen kent wel voorbeelden; je hoeft niet zo ver terug. Na de kater beginnen christendemocraten steeds van voren af aan. Er komt een commissie die analyseert wat er is misgegaan, er klinkt een roep om ‘herbronning’, en weer schrijven we op wat de christendemocratie bezielt – in even mooie woorden.

Daar zit, om naam en toenaam te noemen, mijn ongemak met het weer fraaie, bijna beeldhouwde essay van Richard van Zwol over een ‘herkenbaar CDA’. Er is niets mis mee; het is me woord voor woord uit het hart gegrepen. Maar het is te mooi. Het schept, vrees ik, te hoge verwachtingen. De teleurstelling zit bijna ingebakken. Ook omdat het niet echt concreet wil worden.

Of het anders kan? Ik weet het niet. Christendemocratie is altijd iets meer geweest dan een zakelijke onderneming. Van huis uit hebben we idealen meegekregen, idealen over een andere, betere wereld, een wereld die er niet vanzelf komt en die je alleen maar beetje bij beetje kunt opbouwen. En nog niet eens volledig.

Net zoals de week op zondag placht te beginnen met een stevige preek, gingen christendemocraten vanaf maandag nuchter, praktisch aan de slag – om te doen wat gedaan moest worden. Om de volgende zondag weer, al dan niet schuldbeust, te horen hoe hoog de lat wel niet lag. Zeker protestanten hebben altijd onder de schaduw van de kansel geleefd. En voor katholieken, zo legde Lubbers stevast uit, was de onvolmaaktheid der dingen een extra aansporing om aan het karwei te beginnen.

Maar het ongemak wordt er niet minder om. Zou het helpen als we – ja, ik heb het over christendemocraten – de daad meer bij het woord zouden voegen? Als we wat minder ‘praktisch’ zouden worden?